

TEORIJA

O nemogoči gesti upora

V zbirki Knjižnica **MGL** je izšla študija raziskovalca sodobnih scenskih praks **Nenada Jelesijevića** z naslovom **Performans-kritika**. V njej avtor premišljuje fenomen kritike v performansu, analizira pa tudi vrsto različnih primerov kritičnih umetniških praks.

Gregor Butala

»Knjiga je nastala na podlagi mojega doktorata na temo kritične umetnine in simbolnega kapitala, a je trajalo kar nekaj časa, da je dobila sedanjno obliko, torej podobo nekakšne sestavljanke teoretskih izhodišč in različnih primerov performativnih praks,« je o svojem delu *Performans-kritika: zasuk v odpravo umetnosti*, ki je te dni izšlo v Knjižnici Mestnega gledališča ljubljanskega, uvodoma pojasnil **Nenad Jelesijević**, raziskovalec performansa in sodobnih scenskih umetnosti ter občasno tudi performer. O skovanki iz naslova pojasnjuje, da gre za hibridni pojem, s katerim poskuša zajeti določen tip praks sodobne umetnosti, ki izhajajo iz »nemogoče geste upora proti obstoječemu«, pri tem pa poskušajo iz prevladujočih vzorcev

vse pogosteje izstopati z nekakšno (samo)ukinitvijo umetniškega početja; simbolni kapital, ki ta dela naredi za umetniška, je torej v njihovem emancipacijskem potencialu, v tem »nemogočem upor«, ne pa v discipliniranem sledenju uveljavljenim umetniškim vzorcem. Po drugi strani pa je vsebino tega pojma težko enoznačno zajeti, opozarja teatrolog **Blaž Lukan**; lahko se namreč nanaša na kritični performans kot tak, na kritični naboj v performativnem ali na kakšen drug tip razmerja med obojima.

Lukan v svoji spremni besedi Jelesijevićevo knjigo označi kot »radikalno«, četudi ne toliko v smislu pozivanja k nekemu dejanju kot pa v tem, da nič v njej ni samoumevno, saj nenehno misli in premišljuje – tudi samo sebe oziroma ustreznost lastne misli. »Ena od glavnih potez tega besedila je ta, da vselej išče tisto, kar je 'zadaj', ne le v ideološkem pomenu, ampak tudi tisto, kar je v ozadju tako imenovane kritične in angažirane umetnosti. To je nekakšna knjiga v gibanju, ki se ne zaustavi na nobeni določeni točki,« ugotavlja. Delo po njegovih besedah vzpostavlja »kritičen odnos do kritične umetnosti oziroma do umetnosti, ki hoče biti kritična«, pri čemer dobiva bralec občutek, da je bil pri svojem dosedanjem razumevanju že kanoniziranih kritičnih umetnin (med njimi morda najbolj znan

primer je Duchampova *Fontana*, ki ji avtor nameni posebno pozornost) kar nekako naiven, ko je preprosto »verjel, da je nekaj kritično in alternativno, čeprav morda v resnici ni«.

Primeri, ki jih obravnava Jelesijević, segajo od postdramskega gledališča do vizualne umetnosti in v obdobje bolj ali manj bližnje preteklosti – od že omenjene Duchampove »performativne geste upora« ali razvpitega performansa Marine Abramovič v newyorškem MoMA (»Koliko odvečne navlake je potrebno, da bi se zgodil pretresljiv umetniški dogodek, kot si ga predstavlja Zahod,« med drugim komentira Jelesijević) do performansov tandema *The Yes Men*, akcij nekaterih aktivističnih skupin ter premislekov različnih dogodkov in umetniških del zadnjih (deset)let(ij), na primer performansa *Triglav*, posegov v galerijske prostore Aleksandra Brenerja ali uprizoritve *Kompleks Ristić* režiserja Oliverja Frljića. »O tem, kar poimenuje performans-kritika, Jelesijević razmišlja kakor o gesti, ki na način uporne drže posega v prostor vsakdanjega z neko alternativo,« je menila teoretičarka **Barbara Orel**. »Omenjene primere kritičnih gest natančno analizira in umešča v prostor in čas, pri tem pa se nehote vprašaš, na kakšen način in kje je danes resnična kritična gesta še mogoča.« x

Urednica zbirke Knjižnica MGL Petra Pogorevc, avtor knjige Nenad Jelesijević ter recenzenta Barbara Orel in Blaž Lukan na predstavitvi dela Performans-kritika: zasuk v odpravo umetnosti Peter Giodani